

Het Integraal Zorgakkoord en de rol van de GGD'en

In de conceptversie van het Integraal Zorgakkoord schetst de overheid op diverse punten gezondheidsdoelen voor de bevolking. Die hebben betrekking op publieke gezondheid en dit betekent dat hierin een taak is weggelegd voor de GGD'en. Die moeten monitoren of de gezondheidsdoelen worden gehaald, stelt Laura Blomaard, adviseur bij Zorgvuldig Advies. Maar hoe dan?

TEKST: FRANK VAN WIJCK FOTO: ZORGVULDIG ADVIES

In beleidsstukken over de gezondheidszorg verschuift de focus steeds meer van ziekte naar gezondheid en preventie. Deze verschuiving is ook merkbaar in de conceptversie van het Integraal Zorgakkoord. "Dit betekent dat publieke gezondheidszorg steeds meer op de voorgrond komt te staan", zegt Blomaard. "Daarom vonden wij het interessant om te onderzoeken hoe de uitvoerders van die publieke gezondheid, de GGD'en, invulling geven aan hun wettelijke taken op dit gebied en of daar verschillen tussen zitten bij de 25 GGD'en die ons land telt. De regio's die de GGD'en bedienen, zijn alleen al uit geografisch oogpunt heel verschillend van elkaar. De ene GGD heeft met veel meer gemeenten te maken dan de andere. En probeer maar eens om tot één beleid te komen als je actief bent in een regio met 26 gemeenten."

In de tweejaarlijkse benchmark van de GGD GHOR vond Blomaard niet heel veel informatie over die individuele GGD'en. De volgende stap was in de individuele jaarverslagen duiken. Die bleken soms niet te vinden, in andere gevallen was alleen informatie te vinden op het niveau van de veiligheidsregio, en in weer andere gevallen was alleen gemeentelijke informatie te vinden die verder niet gespecificeerd was met GGD-informatie.

Onbekendheid

Deze literatuurbevinding leidde bij Blomaard tot de vraag: als de informatie waarnaar ze zocht niet openbaar was, weten de GGD'en dan wel hoe zij de gezondheid van burgers in hun regio bevorderen en hoe zich dat verhoudt tot de andere GGD'en. "Mijn conclusie is dat ze dat niet weten", zegt ze. "Specifiek op het gebied van gezondheidsbevordering is alleen informatie te vinden over de financiële middelen en de hoeveelheid fte die ze daarvoor tot hun beschikking hebben."

Die verschillen bleken heel groot te zijn. Maar wat zegt dat? "Dat is moeilijk te duiden", zegt ze. "Maar gelet op de enorme verschillen kan ik me bijna niet anders voorstellen dan dat in de ene gemeente meer en betere gezondheidsbevordering plaatsvindt dan in de andere. De enkele gezondheidsbevorderaars die ik erover belde, bleken die onderlinge verschillen niet te kennen. Ze willen zich allemaal graag inzetten voor gezondheidsbevordering en ze doen wat ze kunnen, maar ze zijn daarbij afhankelijk van wat de gemeente ervoor beschikbaar stelt op haar begroting. In de besteding van die budgetten hebben gemeenten heel veel vrijheden. Dat is onwenselijk als je bedenkt veel beleidsmakers een groot belang hechten aan gezondheid en preventie. Zeker ook als je het plaatst in het licht van een van de geleerde lessen uit de coronapandemie, namelijk dat er een duidelijk verband is tussen een ongezonde levensstijl en infectieziekten. Gemeenten moeten hierin juist investeren en dan is de GGD de eerste partij om aan te denken. Maar dat blijkt slechts in zeer wisselende mate het geval te zijn."

Niet geconcretiseerd

Het woord preventie komt wel voor in de conceptversie van het Integraal Zorgakkoord. "Maar het heeft daarin vooral betrekking op individuele preventie", zegt Blomaard. "En het belang van de koppeling met het sociaal domein wordt in het document wel geschetst, maar niets wordt echt concreet gemaakt. Hetzelfde geldt bij de – naar mijn idee terecht – constatering dat meer zaken regionaal georganiseerd moeten worden. Ook daarbij is in de tekst niets te vinden over hoe dit dan moet worden vormgegeven."

In een opiniestuk voor de website van *Zorgvisie* (1) betoogde Blomaard dat de GGD'en hun rol binnen de >>

Als **individu** mag je een **helder minimum** verwachten van wat de **GGD** op het gebied van **gezondheidsbevordering** voor je **te bieden** heeft

publieke gezondheid moeten versterken. Ze moeten de uitvoering van hun gezondheidsbeleid en de mate waarin ze gezondheidsverschillen terugdringen gaan monitoren. Maar hoe dan? “Het is inderdaad lastig”, zegt ze. “Beschikbare middelen en fte zijn gemakkelijk te meten, maar alleen op grond daarvan individuele GGD'en met elkaar vergelijken zegt weinig als die allemaal hun eigen werkwijze hebben. Ze hebben dus meetbare uitkomsten nodig. Maar dat is ook lastig, want wat meet je feitelijk als je preventie meet? Ik ben ervan overtuigd dat je gevolgen in de bevolking gaat terugzien als je werk maakt van preventie. We weten dat het een positief gezondheids-effect heeft als minder mensen roken of depressief zijn. Maar hoe maak je het meetbaar? Toch neemt dit niet weg dat het wel belangrijk is dat er iets gebeurt op dit gebied, want als individu mag je echt een helder minimum verwachten van wat de GGD op het gebied van gezondheidsbevordering voor je te bieden heeft en dat is er nu niet.”

Gezondheidsdoelen

Kortom: het is belangrijk voor de GGD'en zelf om een beeld te krijgen van wat ze op dit gebied doen, wat ze daarmee bereiken en om daarvan ook te leren van elkaar. Maar het is ook op landelijk niveau belangrijk dat dit gebeurt. Blomaard legt uit waarom: “De overheid stelt gezondheidsdoelen. Je vindt dit ook terug in het concept van het Integraal Zorgakkoord. Ze wijst daarin specifiek kwetsbare groepen aan. In 2025 moeten twintig procent minder kwetsbare ouderen onnodig op de afdeling spoedeisende hulp van het ziekenhuis belanden bijvoorbeeld. Of: de gezondheidsverschillen tussen mensen met en zonder een gezondheidsachterstand

moeten worden verkleind. Bij allebei is de kernvraag: hoe dan? Het zijn allebei vraagstukken op het gebied van publieke gezondheidszorg en dit betekent dat de GGD'en er een grote rol in spelen. Maar die GGD'en kunnen niet meten welke effecten ze op deze doelen bereiken als ze geen landelijke basisset hebben van punten waarop ze moeten meten. De beschikbaarheid van middelen en fte alleen zijn niet voldoende stuulementen om het aantal kwetsbare ouderen op de spoedeisende hulp omlaag te brengen of gezondheidsverschillen tussen groepen in de bevolking te verkleinen.”

Concrete stappen

Wat zegt dit onder de streep over de succeschansen van de plannen die in het Integraal Zorgakkoord worden beschreven? “In de kern gaat dit akkoord natuurlijk over de curatieve zorg”, zegt Blomaard. “De term GGD komt vier keer in het document voor, maar zonder concrete uitwerking van de rol ervan. Het akkoord gaat niet over de publieke gezondheidszorg, maar wel over meer samenwerking en meer richten op gezondheid en preventie. Dat komt door het hele document heen terug. Dus als het de bedoeling is daar concrete stappen in te zetten, dan gaat dit zonder een duidelijke, actieve rol van de GGD'en niet lukken. En de gemeenten zitten weliswaar aan tafel bij het overleg over het Integraal Zorgakkoord, maar de GGD'en niet. Dat is jammer, want ze kunnen wel degelijk een rol spelen in de versterking van de regio die op verschillende plaatsen in het document als belangrijk wordt benoemd. Ze zijn echt een spil in de regio als het gaat om collectieve preventie, misschien zelfs meer dan de huisartsen dat kunnen zijn. Ze kennen alle partijen in het veld en kunnen een belangrijke verbindende rol spelen. Maar dan moeten ze die rol wel krijgen.”

Na een korte stilte voegt ze hieraan toe: “Ze moeten die handschoen dan ook willen oppakken trouwens. Als GGD-GHOR zegt dit belangrijk te vinden, betekent dit nog niet dat de 25 GGD'en in het land er ook zo over denken. Het is niet gezegd dat een GGD in het noorden van het land interesse heeft om aan tafel te gaan met een GGD in een van de zuidelijke provincies, als basis om te monitoren en te leren van elkaar. En als dat wel zo is, zal het in ieder geval ook een investering vergen. De GGD'en hebben op dit moment misschien niet de middelen en de menskracht om dit te doen.” <<

(1) GGD'en, versterk uw rol binnen de publieke gezondheidszorg - Zorgvisie

Laura Blomaars is arts, gepromoveerd op spoedzorg voor ouderen. Ze werkt als adviseur bij Zorgvuldig Advies.